

EESTI TEADUSTE AKADEEMIA **arengukava aastateks 2021 kuni 2026**

1. Sissejuhatus

Arengukava lähtub Eesti Teaduste Akadeemiale (edaspidi akadeemia) seadusega pandud ülesannetest ning sisustab need, lähtudes ühiskonna peamistest arengusuundadest. Seadusele vastavalt esindab akadeemia Eesti teadlasi, pakkudes koostööplatvormi teadlaste ja nende partnerite jaoks ning aidates kaasa riigi ees seisvate sotsiaalse ja majandusliku arengu küsimuste lahendamisele ning innovatsiooni edendamisele. Eelmise arengukava perioodil 2014–2020 toimunud muutused Eesti ühiskonnas ja ka maailmas osutavad vajadusele märksa jõulisemalt ja operatiivsemalt esitada teaduspõhiseid seisukohti ja soovitusi tervise, majanduse kriisist väljumise, teaduse ja innovatsiooni rahastamise jne vallas, aga ka tarvidust olla kohal ühiskonna eri tasemetel, alates valitsuse teadusnõustamisest kuni suurema nähtavuseni ühiskonnas ja meedias.

2. Peamised arengusuunad

2.1 Akadeemia ja akadeemikud

- Akadeemia liikmed avaldavad aktiivselt oma arvamust ühiskonna ees seisvate küsimuste lahendamise teedest ja võimalustest, sh professionaalses ajakirjanduses, sotsiaalmeedias ja erialaga seotud esinemistes.
- Uute akadeemikute valimisel lähtume eelkõige esitatud kandidaatide teaduslikust tasemest, nende nähtavusest ühiskonnas ja aktiivsusest erialaga seotud probleemide adresseerimisel.
- Taotleme võimalikult erinevate teadusvaldkondade esindatust akadeemia liikmeskonnas, et tagada akadeemia kui terviku laiapõhjaline kompetentsus.
- Jätkame alustatud traditsioone ja valime võimalustele vastavalt oma liikmeskonda väljapaistvaid kultuuritegelasi ja ühiskonna arvamusiidreid.
- Kaasame akadeemia välisliikmeid ulatuslikumalt akadeemia tegevustesse ning akadeemia juhitavatesse programmidesse.
- Akadeemia kantselei professionaalse, tehnilise ja infotehnoloogiaalase võimekuse arendamise kaudu tagame akadeemikute tegevuse toetamise ja akadeemia oluliste funktsioonide täitmise kaasaegsel tasemel.

2.2 Akadeemia ja Eesti teadlaskond

- Esindame Eesti teadust ja teadlasi riikliku teaduspoliitika kujundamisel, teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni rahastamise aruteludel, sh tippkeskuste ja rahvuslike rakendusteaduslike rahastusprogrammide loomisel.
- Laiendame tippteadlaste osalust akadeemia tegevuses ning teadusnõustamisel, valides neid uurija-professorite kohtadele, kutsudes neid akadeemia komisjonidesse ning kaasates nende kompetentsi ühiskonna toimimiseks ja nõustamiseks vajalikes valdkondades.
- Jätkame koostööd akadeemia asutustega ja akadeemiaga assotsieerunud teadusorganisatsioonidega ja astume samme teaduse tõhusamaks populariseerimiseks ühiskonnas.
- Arendame teadlaste liikumisvõimalusi teaduse ja ettevõtlus- ning avaliku sektori vahel, seda nii vastavate põhimõtete lülitamise abil seadusandlusesse kui ka vajalike meetmete kujundamise ja käivitamise kaudu.
- Hoiame ja tihendame sidemeid välismaal töötavate Eestist pärit teadlastega ning kaasame Eestis töötavaid välisriikidest pärit teadlasi Eestile oluliste probleemide analüüsimisse ja lahendamisse.
- Osaleme riiklike teaduspreemiate ja -auhindade konkursside korraldamisel, panustame hindamisse, kaasame valdkondade parimaid teadlasi.
- Hoolitseme teadlaskarjääri maine ja atraktiivsuse kasvatamise eest.

2.3 Akadeemia ja Eesti riik

- Osaleme teaduspõhise poliitika kujundamisel.
- Arendame ja laiendame riigi ja selle asutuste teadusnõustamist, kaasame selleks akadeemia liikmeid ja tippteadlasi ülikoolidest, teadusasutustest ja ettevõtetest ning vajadusel ka välismaalt.
- Algatame ja toetame ühiskondlikult oluliste probleemide lahendamiseks vajalikke riiklikke arendusprogramme, panustades neisse teadusekspertiisi pakkumisega.
- Osaleme oma liikmete kaudu riiklikes komisjonides ning ettevõtete nõukogudes ning soovitame neisse tippteadlasi.
- Võimalikes kriisiolukordades toetame valitsust kriisi juhtimiseks vajalike töörühmade ja nõukodade loomisel ning nende tegevuse korraldamisel.

2.4 Akadeemia ja ühiskond

- Esindame jõuliselt teaduse seisukohti ja teaduspõhist maailmavaadet, korraldame arutelusid ja võtame sõna meedias.
- Tugevdame akadeemia võimekust ühiskonna suundumuste mõjutamisel, keerukatel ja vastuolulistel teemadel süvaanalüüsi pakkumisel ja akadeemiate rahvusvahelise kogemuse tutvustamisel.
- Oleme kohal Eesti eri osades: korraldame akadeemikute ja teiste tippteadlaste esinemisi maakondades ja ettevõtetes, koolide külastamisi; organiseerime loenguseeriaid.
- Tutvustame avalikkusele kaasaegse teadusmõtte ja -kultuuri juhtivaid ideid, kaasates selleks Eestis tegutsevaid teadusseltse ning teadlaste ühendusi.
- Jätkame rahvusvaheliselt tunnustatud teadusajakirjade väljaandmist.
- Korraldame Eesti hariduselule, kultuuri ja ajaloo sõlmprobleemidele suunatud arutelusid ja seminare akadeemias ja akadeemiaga assotsieerunud teadusseltsides.
- Loomeme parimatele õpilastele võimaluse otsekontaktideks tippteadlastega.
- Esindame tipptasemel teadmist ja teaduskultuuri üliõpilaste ja õpilaste teadustööde konkursside korraldamise ja nende žüriide tegevuses osalemise kaudu.

2.5 Akadeemia ja rahvusvahelised koostööpartnerid

- Tihendame suhteid välisriikide akadeemiate ja akadeemiate konsortsiumitega, osaleme nende juhtkondades ning eriti sellistes ühistes ettevõtmistes, mille sihiks on riikide, regioonide ja Euroopa Komisjoni teadusnõustamine ja varustamine parima teadmisega.
- Kommuniqueerime Eestis süstemaatiliselt sõsarakadeemiates ja akadeemiate konsortsiumites välja töötatud lahendusi ja soovitusi ning avaldatud aruandeid ja raporteid.
- Jätkame teadlasvahetuse programme partnerakadeemiatega, kureerides ja rikastades teadlasvahetust ka sellistes suurte teadusprogrammide jaoks mitteprioritetses suundades, mis omavad olulist kultuurilist tähendust või avardavad teaduskoostöö perspektiive.

3. Kokkuvõtteks

Akadeemia peab oluliseks (i) väljuda tippteaduse esindamise klassikalistest raamidest ning kõnetada ühiskonda, (ii) kujundada oma liikmeskond ja tugistruktuur võimeliseks pakkuma riigile parimat võimalikku teaduspõhist teadmist, (iii) olla kohal ja nähtav kõikjal, kus on vajalik tippteadlaste hääl, (iv) kujuneda platvormiks, kus liiguvad Eesti parimad ideed ning (v) võimendada Euroopa ja kogu maailma akadeemilise kogukonna innovatiivseid mõtteid.